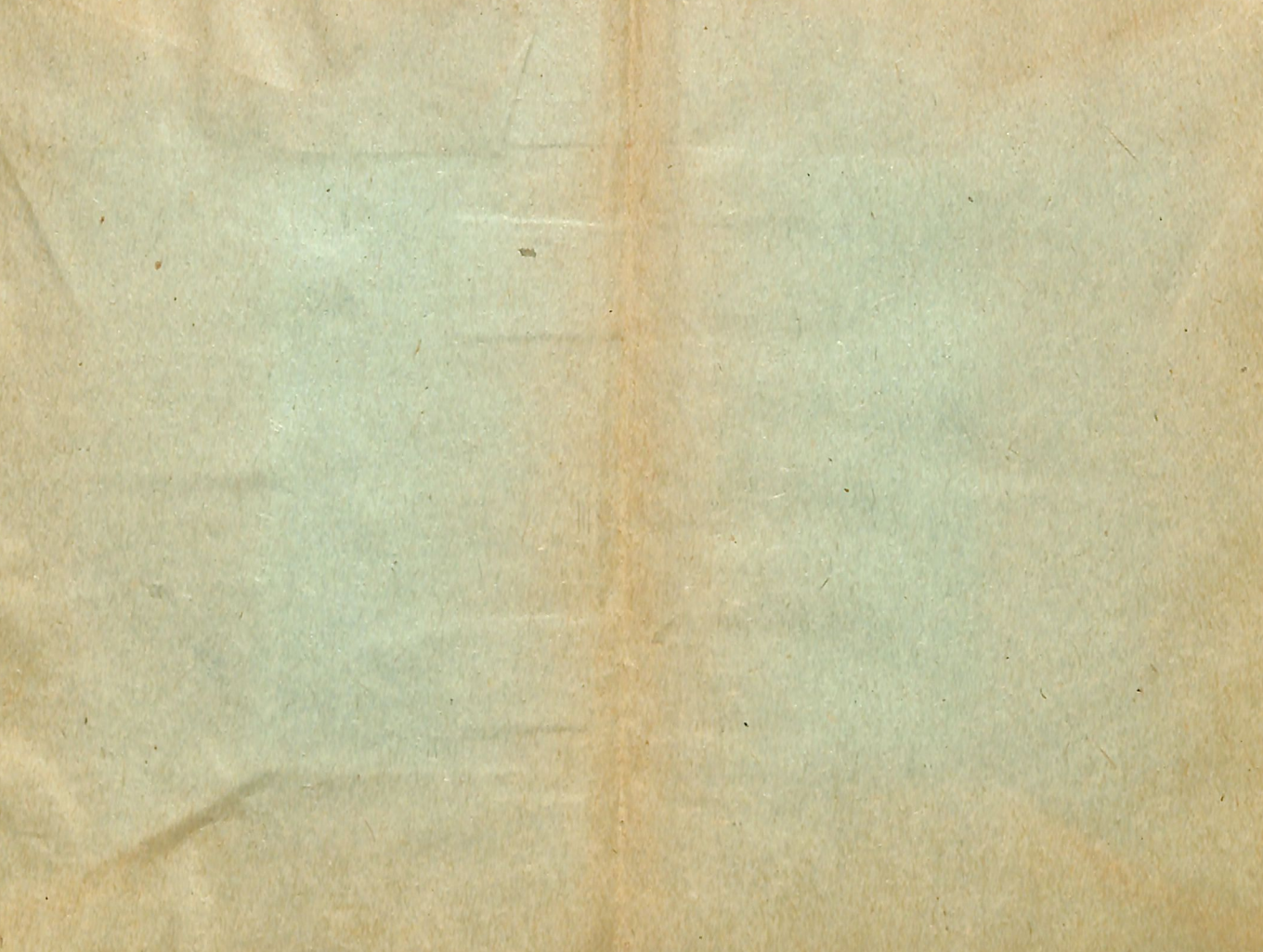




ՀՍԽՀ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱԾ—ԼՈՌՎԱ ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ
ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԶՈՆԱԼ ԿԱՑԱՆ

Մ. Վ. ԶԻՆԵՆԿՈ

ԱՐԵՎԱԾԱՂԻԿԸ
Ս Ի Լ Ո Ս Ի Հ Ա Մ Ա Ր

631
9-63

ԳՅՈՒՂՀՐԱՏ

1935

ՅԵՐԵՎԱՆ

13 APR 2013

ՀԱՍՏՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԶՈՆԱԼ ԿԱՅԱՆ
ՀԱՄԱՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ — ԼՈՌՎԱ ՓՈՐՁԱԿԱՆ

631 *պ* Մ. Վ. ԶԻՆԵՆԿՈ

2-63

ԱՐԵՎԱԾԱՂԻԿԸ ՍԻՆՈՍԻ
ՀԱՄԱՐ

1008
36090



ԳՅՈՒՂԶՐԱՏ

1935

ՅԵՐԵՎԱՆ

Գյուղատնտեսական արտելի ստա-
լինյան կանոնադրութիւնը կուսակցա-
կան ու խորհրդային բոլոր կազմակեր-
պութիւններէց պահանջում է ել ավե-
լի ուժեղացնել պայքարն անասնակերի
ամուր բազա ստեղծելու համար, վորն
ապահովի անասնապահության հետագա
վերելքը: Կերի բազայի ամրապնդման
ձեռնարկումներն մեջ նշանակալից տեղ
է բռնում սիլոսացումը, ըստ վորում
հատուկ ուշադրութիւն պետք է դարձ-
վի «սիլոսացման վորակի բարձրաց-
ման և սիլոսի սննդարար և համեղ
հատկութիւնների բարելավման վրա»:

Մեր վորոշ խորհտնտեսութիւններ-
բում ու կոլտնտեսութիւններում մասու-
րային շրջանի կերի բալանսում դեռևս

կոշտ կերը (խոտն ու հարդը) գերա-
կշուող տեղ ե գրավում, իսկ խտացված
հյութալի կերը կամ բուրբուլին բացա-
կայում ե, կամ չնչին տեղ ե բռնում:

Մեր խնդիրն ե՝ յուրաքանչյուր կու-
տնտեսությունում և խորհանտեսու-
թյունում ստեղծել սննդաբար ու եծան
կեր և ձմրանն անասուններն ապա-
հովել հյութալի կերով:

Տարեց-տարի Հայաստանի ՍԽՀ մեջ
աճում ե սիրոսային կերի քանակը, վո-
րը ցույց են տալիս հետևյալ թվերը.

1931 թ.	26,600	տոնն
1932 թ.	28,200	»
1933 թ.	36,000	»
1934 թ.	38,000	»

Սակայն, քանակական տեսակետից,
սա դեռ ևս անբավարար ե, իսկ սիրոսի
վորակը դեռևս հեռու յե լավ լինելուց:
Մյուս կողմից՝ կուտնտեսություններն

ու. խորհանտեսությունները վարելահո-
ղերը հատկացնելով սիրոսային կու-
տուրաներին, ծախսում են միջոցներ
և ուշ ու վատ մշակման հետևանքով
ստանում են շատ չնչին բերք՝ մի հեկ-
տարից 5—6 տոնն: Յրա հետևանքով
ստացվում ե այն տպավորությունը,
թե շահավետ չեն սիրոսային կուտու-
րաները:

Կերերի սիրոսացումը պետք ե հան-
դիսանա ձեռնարկումների շղթայի
ամենապլխավոր ողակներից մեկը՝ կերի
բազայի ստեղծման գործում: Սիրոսաց-
ման համար անհրաժեշտ ե ընտրել և
ոգտագործել այնպիսի սիրոսային կու-
տուրաներ, վորոնք Հայաստանի ՍԽՀ
պայմաններում կբավարարելին հետե-
յալ պահանջներին.—

1. փոքր տարածությունից ստանալ
առավել մեծ քանակությամբ կանաչ
հյութալի մասսա՝ սիրոսացման համար.

2. տալ առավել ևս հարուստ, սնունդարար և հյութալի հատկություններով սիրտ.

3. գտնել մշակման ճիշտ յեղանակներ և եժան պարարտանյութեր:

Լուծալ գտնալ փորձնական կայանի տվյալների հիման վրա ՀՍՆՀ լեռնային անասնապահական շրջանների համար խորհուրդ և արվում մշակել փորպես սիրտային կուլտուրա ստեղծողիկը:

Արեածաղիկը՝ փորպես սիրտային կուլտուրա, Խորհրդային Հայաստանի անասնապահական շրջաններում նոր կուլտուրա չէ: Տվյալ կուլտուրան փորպես կերաբույս հաճախ թերազնահատվում է, դրա համար ել արեածաղիկին հատկացնում են ամենավատ հողերը, այդ ցանքերի նկատմամբ համապատասխան խնամք չի տարվում և այս բոլորի հետևանքով ստացվում է ցածր բերք:

Վորպեսզի արեածաղիկից ստացվի համեմատաբար բարձր բերք, անհրաժեշտ է իմանալ, թե ինչ է ներկայացնում իրենից տվյալ կուլտուրան և ինչ խնամք է պահանջում:

Արեածաղիկը բարդածաղիկների ընտանիքին պատկանող միամյա բույս է, վերի ցողունները հասնում են 2 — 4 մետր բարձրության: Արեածաղիկը լինում է ուտելու (չբժվող) և յուղատու տեսակի:

Արեածաղիկը փորպես սիրտային բույս ամենաձեռնտու կուլտուրաներից մեկն է, փորը տալիս է կանաչ հյութալի մասսայի մեծ բերք, իսկ սիրտային ուրիշ կուլտուրաների համեմատությամբ՝ մի հեկտարից տալիս է ավելի շատ աննդատու նյութեր:

Արեածաղիկը հեշտ կերպով է տանում զարնանային ցրտահարությունները, կարող է հաշտվել չոր հողերի

հետ, վորն ապահովում է նրա բերքի կայունությունը:

Արևածաղիկն իր կյանքի ժամանակամիջոցում հողից վերցնում է մեծ քանակութամբ սննդանյութեր: Լեռնիզորադի գյուղատնտեսական մարզային փորձնական կայանի տվյալներով, սննդանյութերի այն քանակը, վորն արևածաղիկը վերցնում է մի հեկտարից 50 տոնն բերք տալու դեպքում, կազմում է հետևյալը.— ազոտ՝ 175 կգ, ֆոսֆոր՝ 50 կգ, կալի՝ 250 կգ և կալցի 175 կգ, հետևաբար, արևածաղիկ կանաչ մասսայի լավ բերք ստանալու համար, հողը պետք է լավ հագեցնել խնամքով պահած գոմաղբով կամ այլ պարարտանյութերով:

Խորհրդային Հայաստանի անասնապահական լեռնային շրջանների խորհրտնտեսությունների ու կոլտնտեսությունների պայմաններում կարելի չէ

ստանալ արևածաղիկի կանաչ մասսայի բերք 4—5 տոննա մի հեկտար այն դեպքում, յեթե կիրառվեն անհրաժեշտ ազդրոտելանիկական ձեռնարկումները և լիովին ոգտագործվեն Լուվա զոնալ փորձնական կայանի փորձերը:

1. ԱՐԵՎԱԾԱՂԻԿԻ ՑԱՆՔԻ ԲԵՐՔԱՆՆԱԿԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒՄԸ

Արևածաղիկը պետք է ցանել վորջան հնարավոր է շուտ, վորովհետև նրա սերմը ներփակված է հաստ կեղևի-կճեպի մեջ, վորը ծլելու համար պահանջվում է հողի մեծ խոնավություն և յերկար ժամանակ: Արևածաղիկից մեծ բերք ստացվում է նրա կաթնային հասունության շրջանում, իսկ վորպեսզի արևածաղիկը հասնի հասունության այդ շրջանին, հարկավոր է 100—120 որ՝ ծլելուց հետո: Վոր-

պետդի հավաքենք արևածաղիկը հասու-
նության անհրաժեշտ շրջանում, յերբ
դեռ չեն սկսել աշնան ցրտերը, պետք
է արևածաղիկը, վորքան հնարավոր է,
շուտ ցանել: Մեր պայմաններում շուտ
ցանելու ժամանակը պետք է համարել
վարսակի կամ վաղ դարնան հացահա-
տիկների ցանքի ժամանակը:

Վաղ ցանքի առավելությունը հա-
տառվում է Լոռվա գոնալ կայանի փոր-
ձերի ավյալներով:

1935. թ. բերքի հաշվառման ավյալ-
ների աղյուսակներ 1 հեկտարից ցենտ-
ներով.

Աղյուսակ № 1

Ցանքի ժամանակը	Բերքահավաքի ժամանակը		
12/4—34 թ.	8/8—34 թ.	19/8—34 թ.	6/9—34 թ.
	247,3	249,7	264,5

Աղյուսակ № 2

Ցանքի ժամանակը	Բերքահավաքի ժամանակը		
2/5—34 թ.	9/8—34 թ.	22/8—34 թ.	12/9—34 թ.
	224,6	245,0	259,3

Վերևում բերված աղյուսակներից
յերևում է, վոր մեկ հեկտարից կանաչ
մասսայի ավելի մեծ բերք ստացվում
է վաղ ցանքի դեպքում, այսինքն
12/4—34 թ.:

Սիլոսի համար արևածաղիկի բերքա-
հավաքի ժամկետը՝ լավորակ սիլոս
ստանալու գործում, վճռական նշանա-
կություն ունի:

Արևածաղիկի բերքահավաքի ժամկե-
տի աղդեցությունը սիլոսի վորակի վրա
տես այս բրոշյուրի հավելվածում:

Համենայն դեպս արևածաղիկի հա-
սունանալու լավագույն շրջանը, յերբ
պետք է քաղել այն սիլոս պատրաս-
տելու համար, դա այն ժամանակն է,
լերբ սերմը լցվում է կաթնահաման

հյուսթով: Հնարավոր չե սպասել այնպիսի շրջանի, յերբ բոլոր բույսերը դաշտում հասունության այդ շրջանի (այսինքն կաթնային) հասնեն միաժամանակ, վորովհետև տարբեր բույսեր հասունության տարբեր շրջանում կարող են լինել: Անհրաժեշտ, ե վոր կուտնաբուսություններն ու խորհանոտությունները սիլոսի համար արևածաղկի բերքահավաքը կատարեն իր ժամանակին, վորով կստացվի լավորակ կամ առաջին կարգի սիլոս:

2. ԻՆՉ ՁԵՎՈՎ ԿԱՏԱՐԵԼ ԱՐԵՎԱԾԱՂԿԻ ՑԱՆՔԸ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների գյուղատնտեսական հանրագիտարանի 1923 թվականի տվյալներով՝ արևածաղկը լավագույն արդյունք կտա այն դեպքում, յերբ նրա ցանքը կատարվի 15 սմ

իրարից հեռու ակոսներում և 75 սմ հեռու լինեն իրարից շարքերը: «Հերուլդ» կոմունայի տվյալները նույնպես հաստատում են այս բանը:

Լոռվա գոնալ փորձնական կայանի տվյալները նույնպես խոսում են հոգուտ արևածաղկի լայնաշարք ցանքի՝ 90 սմ միջշարքային հեռավորությամբ:

1934 թ. բերի հաշվառման աղյուսակ

Ծանքի ձևը (միջշարքային լայնություն)	Կանաչ մասսայի բերքը 1 հեկտարից ցենտներով	Ծանոթություն
60 սմ	246,0	
90 »	256,0	
120 »	237,0	

Ինչպես յերևում է այս աղյուսակից, ցանքի ամենալավ ձևը, յեղանակը հանդիսանում է 90 սմ միջշարքային ցանքը, վոր տալիս է ամենամեծ բերքը և, տնտեսական շահավետություն տեսա-

կետից վերցրած, հեշտացնում և արե-
վածաղկի մշակման մեքենայացումը:

3. ԱՐԵՎԱԾԱՂԿԻ ՊԱՐԱՐՏԱՑՈՒՄԸ

Միևս պատրաստելու նպատակով
արևածաղկի կուլտուրային հատկացված
հողի հիմնական պարարտանյութը գոմ-
աղբն է, վորը հողին տալիս և քույսին
անհրաժեշտ անուղանյութերի բոլոր հիմ-
նական տեսակները:

Թե ինչպես և ազդում գոմաղբն արե-
վածաղկի բերքի վրա, յերևում և խոսվա
փորձնական կայանի փորձերից:

(Աղյուսակը տես հետեյալ էջում)

1933 յեւ 1934 թ. թ. բերքի հաշվառման
աղյուսակը

	Կանաչ մաստա 1 հեկտ. ցենտ	
	1933 թ.	1934 թ.
Առանց պարար-		
տացման . . .	143,5	134,2
20 տոնն գոմաղբ	228,0	201,7
40 » »	281,7	236,2
60 » »	301,7	273,1

Ունենալով արևածաղկի ցածր բերք
չպարարտացված հողամասերում, տար-
բեր քանակի գոմաղբ տալու դեպքում
խիստ կերպով բարձրանում և բերքա-
տվությունը:

Մի հեկտարին 60 տոնն գոմաղբ տա-
լու դեպքում ստացվում է ամենաբարձր
բերքը, վորն արտահայտվում է 1933
թվին բերքի $110,2^0/0$ հավելումով՝ հա-
մեմատած չպարարտացված գաշտի հետ,
և 1934 թ.՝ $105,5^0/0$ հավելումով:

Տնտեսական ցանկերի համար (մեծ
սարածություններ պարսպացնելիս),
հատկապես Ստեփանավանի շրջանի կու-
տնտեսությունների ու խորհանտեսու-
թյունների, համար խորհուրդ և տրվում
սխլոսին հատկացվող հողամասի մի հեկ-
տարին տալ 20 տոնն գոմաղբ, ըստ վո-
րում գոմաղբի այս քանակը, չպարարտաց
րած արտերի համեմատությունը, տալիս
է բերքի հավելում 47,4 — 50,3 տոկոսով:
Տվյալ չափով գոմաղբ հողին խառնելու
դեպքում կուտնտեսություններին ու
խորհանտեսություններին հնարավորու-
թյուն և տրվում արևածաղկի ավելի
շատ հողամասեր պարարտացնել:

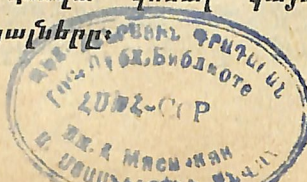
Խորհուրդ և տրվում գոմաղբը մացը-
նել փտած վիճակում, սակայն յեթե
տնտեսություն մեջ հնարավորություն
չկա փտած գոմաղբ պատրաստել, թույլ
և տրվում պարարտացնել նաև թարմ

գոմաղբով: Յուրաքանչյուր տնտեսու-
թյան կից անհրաժեշտ է ունենալ հա-
տուկ գոմաղբանոց՝ գոմաղբը ձմեռվա
ընթացքում լավ պահպանելու համար
այն հաշվով, վոր գարնանը դաշտ դուրս
բերվի:

Հանքային պարարտանյութեր կարող
են գործադրվել արևածաղկի հողամա-
սերում այն շրջաններում, ուր հողը
հարուստ է որգանական նյութերով: Որ-
գանական նյութերով աղքատ հողերում
միայն հանքային նյութերով պարար-
տացումը կարող է լավ ազդեցություն
չգործել կանաչ մասսայի բերքի վրա:

Ստեփանավանի շրջանի հյուսիսային
մասում արևածաղկի կուլտուրայի հան-
քային պարարտացումը կարող է ապա-
հովել բարձր բերքը, վորը հաստատում
են Լոռվա գոնալ կայանի փորձերի
տվյալները:

3699
3699
3699



1934 թ. Բերիի ձվյալների աղյուսակ.

Կտնաչ մասսայի բերքը ցեմենտով՝ 1 մեկս՝

Առանց պարարտացման . 250,7 ցենտ.

Փոսֆոր 60 կգ 279,3 »

» 90 » 291,3 »

» 120 » 317,5 »

» 150 » 322,7 »

Փոսֆորը սոսկերֆոսֆատի տեսքով
մտցված է 13 տոկոսով:

Ինչպես յերևում է այս աղյուսակից,
ֆոսֆորի ամենալավ դոզան 150 կիլո-
գրամն է: Տնտեսական շահավետությամբ
տեսակետից հանձնարարվում է հողի
մեջ մտցնել 90 կգ ֆոսֆոր, այսինքն
մի հեկտարին 11,7 ցենտներ սոսկեր-
ֆոսֆատ:

Մոխիրը, վորպես տեղական պարար-
տանյութ, խորհուրդ է տրվում գործա-
ծել մի հեկտարին 20 ցենտներ: Արևա-
ծաղկի հողամասին տվյալ չափով մոխիր
տալու դեպքում, փորձից ստացված

տվյալների համաձայն, չսխալաբանացված
դաշտի համեմատությամբ, ստացվում է
բերքի 38,5 տոկոս հավելում:

Վերև բերված տվյալների հիման վրա
մեր կոլտնտեսություններին և խորհ-
անտեսություններին խորհուրդ է տրե-
վում հետևյալը,—

1. արևածաղկի հողամասի հերկը կա-
տարել աշնանը 18—20 սմ խորությամբ,
իսկ գարնանը կրկնավար անել լուշչի-
նիկով և լավ փոցխել:

2. արևածաղկի ցանքը սիլոսի համար
կատարել ըստ հնարավորին շուտ:

3. կատարել լայնաշարք ցանք՝ միջ-
շարքերի 90 սմ լայնությամբ. ցանքի
նորման մի հեկտարի համար 18—20 կգ,
վորի կոնդիցիան պետք է վոչ պակաս
95%-ից մաքուր և 80 0/0 ծլունակ լինի:

4. արևածաղկի խնամքը հետևյալն է.—
յերբ բույսը հասնում է 10—20 սմ բար-

ձրրության, կատարվում է միջարքային փխրեցում՝ ձիու կուլտիվատորով: Անթուլատրելի յե ուշացնել միջարքային առաջին փխրեցումը, վորովհետև դրանից է կախված բույսի նորմալ զարգացումը: Միաժամանակ միջարքերի մշակման հետ միասին կատարվում է բույսի շարքերի նոսրացում: Վերջինս կատարվում է այն հաշվով, վորպեսզի մնացած առողջ բույսերը մեկը մյուսից 20 սմ հեռավորության վրա գտնվեն: Իր ժամանակին նոսրացում կատարելը հնարավորություն է տալիս յերիտասարդ բույսերին ավելի արագ ամրանալ: Յերբ ծիլերը հասնում են 20—25 սմ-ի, կատարվում է միջարքերի յերկրորդ փխրեցումը:

5. բերքահավաքը կատարվում է այն ժամանակ, յերբ դեռևս արևածաղկի ցողունը չի կարծրացել և չեն սկսել տե-

րենները դեղնել ու թափվել, համենայն դեպս՝ վոչ ուշ քան լիովին ծաղկման ժամանակ: Միլոսի արևածաղկի հասունության լավագույն շրջանն այն ժամանակն է, յերբ սերմը լցվում է կաթնանման հյութով:

Բերքահավաքը լավ է կատարել հացահատիկ հնձող մեքենայով (ժնեյկա), վորովհետև խոտհնձի մեքենայով (կոսիլկա) հնձելու դեպքում բույսերն ընկնում են պատահական ուղղությամբ, ընկնում են ձիերի վրաների տակ, իսկ յեթե տրակտորային հավաք է կատարվում, այս դեպքում ընկնում են անիվների տակ, տափականում ու ցելսոտվում են և նրանից ըստացվում է վատորակ սիլոս: Արևածաղիկը կտրում են վոչ թե ցողունի հիմքից, այլ հողի յերեսից 8—12 սմ բարձրությունից:

6. Կուլվա զոնալ փորձնական կայանի փորձերի սովյալների հիման վրա, պա-

բարտացման համար խորհուրդ ե տրվում կատարել հետեյալը. — զոմազը՝ մի հեկտարին առ 20—40 տոնն, մոխիր՝ 20 ցենտներ: Հանքային պարարտանյութերից սուպերֆոսֆատ՝ մի հեկտարին 6,7—11,7 ցենտներ:

Ինչպես տեսնում ենք վերև հիշվածից, արևածաղիկը սիլոսի համար ցանելիս առանձնապես բարդ մշակում ու խնամք չի պահանջում: Դրա համար ել խորհրդային Հայաստանի անասնապահական շրջանների կոլտնտեսություններն ու խորհրդատեսությունները պետք ե կիրառեն ագրոտեխնիկական այն ձեռնարկումները, վորոնք հիշատակված են վերևում, վորպեսզի բարձրացվի սիլոսի համար մշակվող արևածաղիկի կանաչ մասսայի բերքատվությունը 5 — 6 տոննից մինչև 20—25 տոննի:

Հավելված

ԱՐԵՎԱԾԱՆԿԻ ԲԵՐՔԱՀԱՎԱՔԻ ԺԱՄԿԵՏԻ
ԱԶԴԵՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍԻՆՈՍԻ ՎՈՐԱԿԻ ՎՐԱ

Ինչպես հայտնի լի, սիլոսացած կերի պահպանումն ախտախտեր (կոնսերվացում) հարակցում են թթուներ, վորոնք առաջանում են խմորման պրոցեսում: Այդ թթուներն առաջանում են միկրոօրգանիզմների աշխատանքի հետևանքով:

Սիլոսը լավագույն կերպով պահպանելուն նպաստում են կաթնաթթուները, վորոնք կազմվում են սիլոսացած կերի պարունակած շաքարից:

Գիտնականները վաղուց հաստատել են, վոր խմորման պրոցեսում, սիլոսացման կանոնավոր, ճիշտ պայմաններում, առաջ ե գալիս առավել մեծ քանակի կաթնաթթու և քիչ քանակի քացախաթթու: Յուրաթթուներ առաջանում են

միմիայն սիրոսացման վառ պայման-
ների առկայութեան դեպքում:

Հաստատված է նույնպես, Վոր սիրոսի
վորակը կախում ունի խմորման ժամա-
նակ կուտակված թթուների քանակից
ու վորակից: Գերմանացիները (Կեյներ,
Ֆելդց, Կիրշ և ուրիշները) տարբեր վո-
րակի սիրոսի շատ անալիզներ են կա-
տարել և թթվի բաղադրութեան հիման
վրա սահմանել են կլասիֆիկացիա (գնա-
հատութուն): Ներկայումս բոլոր յեր-
կրներում ըստ նրանց մեթոդի թթվու-
թեան անալիզների վորոշում են սիրոսի
վորակը:

Այդ վորակի գնահատութունը հետևի-
յալն է.—

1. առաջին կարգի սիրոսը—«շատ
լավ»-ը: Սա, վորպես կանոն, պարունա-
կում է գերակշռող քանակի կաթնա-
թթու (70 տոկ-ից ավելի), և մնացածը

միայն քաղախաթթու յե: Այս սիրոսն
ուրիշ թթու չի պարունակում.

2. յերկրորդ կարգի սիրոս—«լավ»-ը:
Այս կարգին է դասված սիրոսացած կե-
րը, Վոր չի պարունակում յուղաթթու,
սակայն պարունակում է բարձր քանա-
կի (30 տոկ-ից ավելի) քաղախաթթու և,
առաջինի հետ համեմատած, քիչ քա-
նակի կաթնաթթու.

3. յերրորդ կարգի սիրոս—«միջին»:
Այս կարգին է պատկանում սիրոսային
կերը, Վորը պարունակում է արդեն՝ բացի
կաթնաթթվից ու քաղախաթթվից, ան-
նշան քանակի յուղաթթու (մինչև 0,3
տոկոս):

4. չորրորդ կարգի սիրոս—«վատ»,
Վոր պարունակում է մեծ քանակու-
թեամբ յուղաթթու (0,3-ից մինչև 1,3
տոկոս): Այսպիսի սիրոսով չի կարելի
կերակրել այն կովերին, Վորոնցից ցան-

կանում են ստանալ լավորակ կաթ և կաթնամթերքներ: Բացի այդ, ավելորդ քանակի յուղաթթուները հենց իրենք կարող են հիվանդություն առաջացնել:

Ծ. հինգերորդ կարգի սիրոս — «անպետք»: Այս կարգին է դասված արգեն, կարելի չե ասել, վոչ թե սիրոս, այլ փաած կերը — բորբոսնած, լպրծուն, մածուցիկ կերը, փորն ունի վատ (դոմադրի) հոտ և շատ ցածր թթվություն: Այս սիրոսը վորպես կեր բոլորովին անպետք է, նրանով չի կարելի կերակրել անասուններին:

Վերև մատնանշած գնահատման հիման վրա, ինչպես տեսնում ենք, ամենալավ վորակի սիրոսն ստացվում է այն ղեպքում, յերբ սիրոսի խմորման ժամանակ կուտակվում է կաթնաթթուն մինչև $\frac{2}{3}$ -ի և քացախաթթուն՝ մինչև $\frac{1}{3}$ -ի չափով. կաթնաթթվի այսպիսի

քանակ կարելի չե ստանալ միայն ճիշտ սիրոսացում կատարելու ղեպքում:

Նորմալ ձևով սիրոս ստանալու պայմաններից մեկը, ինչպես մենք հաստատեցինք Անդրկովկասյան անասնաբուծական ինիստիտուտում և կուվա գոնկայանում կատարած փորձով, հանդիսանում է սիրոսի համար բույսի հավաքման ժամանակը:

Այս փորձով ուսումնասիրվեց, թե ինչպես է ազդում արևածաղկի բերքահավաքի ժամանակը՝ սիրոսի վորակի վրա: Սիրոսացման համար արևածաղիկը հավաքվեց աճման յերեք շրջանում. — 1) ծաղկման սկզբին, 2) լիովին ծաղկելու ժամանակ և 3) կաթնային հասունության շրջանում: Արևածաղիկը այդ փորձում սիրոսացման դրվեց մաքուր տեսքով և սիսենի հետ խառն: Սիրոսացման պայմանները միատեսակ

եյին: Յեմենտե հորերը լցվում եյին արագ կերպով: Սիլոսի մասսան կտրւում եր սիլոս կտրող մեքենայի ուղնությամբ: Կանաչ մասսան լցնելու ժամանակ նա խնամքով տրորվում և պընդացվում եր: Հորերը լցնելուց հետո խնամքով ծածկել հողի շերտով:

Այս փորձի հիման վրա ստացած սիլոսի թթվության անալիզները տվին հետևյալ արդյունքները:

(Աղյուսակը տես հետևյալ էջում)

Սիլոսացման շրջանը (ստադիան)	Թթ		ա	Գնահատու- թյուն
	Կաթ- նա- յին	Քա- ցախ յին	Ցյու- ղա- յին	
Արևածաղիկ՝ «ծաղի- ման սկզբին»	72,3	27,7	չկա	1. կարգի— «շատ լավ»-ը
Արևածաղիկ՝ «լիո- վին ծաղկած»	64,0	36,0	»	2-րդ կարգի— «լավ»-ը
Արևածաղիկ՝ «մոմա- լին հասունության»	55,7	44,3	»	2-րդ կարգի— «լավ»-ը
Խառնուրդ սիսեռի հետ՝ «ծաղկման սկզբ- ին»	72,9	27,1	»	1-ին կարգի— «շատ լավ»-ը
Խառնուրդ սիսեռի հետ՝ «լիովին ծաղ- կած»	65,9	34,1	»	2-րդ կարգի— «լավ»-ը
Խառնուրդ սիսեռի հետ՝ «մոմային հա- սունության»	39,3	27,1	33,6	4-րդ կարգի— «վատ»-ը

Խնչպես տեսնում ենք աղյուսակից,
1) արևածաղիկը—սիլոսացված, թե մա-
քուր վիճակում և թե խառնուրդի դեպ-
քում—«ծաղկման սկզբին» շրջանում
(ստադիայում) տվել ե «առաջին կարգի»

«շատ լավ» սիրոս, 2) «լիովին ծաղկ-
ման» ժամանակ սիրոսացված արեածա-
ղիկը, ինչպես մաքուր վիճակում, այն-
պես և խառնուրդով, տվել ե արդեն
վորոշ չափով ցածր վորակի սիրոս՝
2-րդ կարգի «լավ»-ը, 3) «մոմային
հասունության» ժամանակ սիրոսացված
արեածաղիկը տվել ե մաքուր վիճա-
կում սիրոսացման դեպքում լավ վորա-
կի սիրոս, իսկ սիսեռի խառնուրդի հետ
միասին՝ չորրորդ կարգի «վատ» սիրոս՝
յուզաթթվի պարունակությամբ:

Այստեղից դալիս ենք այն յեզրակա-
ցության, վոր ամենալավ վորակի սի-
րոս ստացվում ե արեածաղիկի հասու-
նության վաղ շրջանում — «ծաղկ-
ման սկզբին» սիրոսացնելու դեպքում,
հետեվաբար, վորպեսզի արեվածաղիկից
լավորակ սիրոս ստացվի, պետք ե այն

սիրոսացնել ծաղկման սկզբին, համե-
նայն դեպս վոշ ուշ լիովին ծաղկման
ժամանակից:

Լոռվա գոնալ կայանի ֆիլյաբորատորիա՝
Ի. Մ. ԶԱԽԱՐԶԵՆԿՈ



Պատ. խմբագիր՝ Ս Իսահակյան
Մասն. խմբագիր՝ Ն. Հովհաննիսյան
Թարգմ. Արթ. Գրիգորյան
Սրբագրիչ՝ Խ. Այվազյան

Ֆլավիլիտի լիազոր № Գ-93

Հրատ. № 212, պատվեր № 272, տիրած 4000

Հանձնվել է արտադրության 1935 թ ապրիլի 20-ին

Ստորագրված է տպելու 1935 թ մայիսի 16-ին

Գյուլգճրատի տպարան, Յերեան, Նալբանդյան 11

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0285910

15243